

Міністерство освіти і науки України
Національний університет водного господарства та
природокористування

Навчально-науковий інститут права
Кафедра правових природоохоронних дисциплін

07-05-83М

**МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ
до практичних занять
та самостійної роботи**

з навчальної дисципліни

«МУНІЦИПАЛЬНЕ ПРАВО»

для здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського) рівня
за освітньо-професійною програмою «Право»
спеціальності 081 «Право» денної та заочної форм навчання

Рекомендовано науково-методичною
радою з якості Навчально-наукового
інституту права.
Протокол № 2 від 26 вересня 2024 року.

Рівне – 2024

Методичні вказівки до практичних занять та самостійної роботи з навчальної дисципліни «Муніципальне право» для здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського) рівня за освітньо-професійною програмою «Право» спеціальності 081 «Право» денної та заочної форм навчання [Електронне видання] / Приварський Ю. Ю., Пасічнюк В. Б. – Рівне : НУВГП, 2024. – 24 с.

Укладач: Приварський Юрій Юрійович, к.ю.н., доцент кафедри правових природоохоронних дисциплін.

Укладач: Пасічнюк Василь Борисович, старший викладач кафедри правоохоронної діяльності та спеціальних юридичних дисциплін.

Керівник (гарант) освітньої програми: Міщук І. В., к.ю.н., професор, завідувач кафедри конституційного права та галузевих юридичних дисциплін.

ЗМІСТ

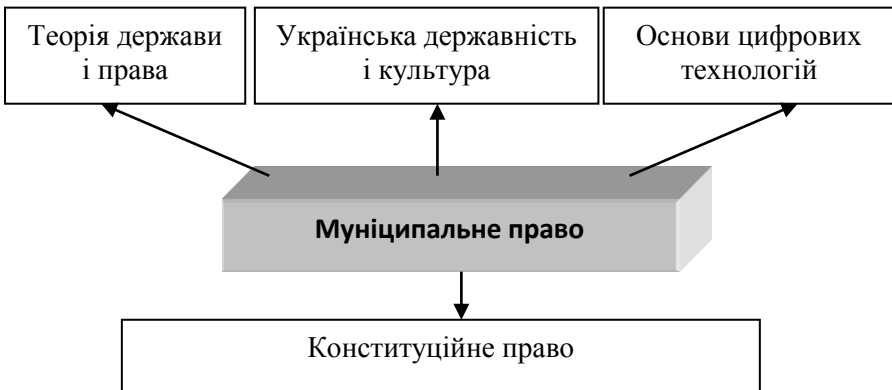
Передмова.....	3
1. Опис навчальної дисципліни та її структура.....	4
1.1. Опис навчальної дисципліни.....	4
1.2. Тематика практичних занять.....	5
1.3. Контрольні заходи та засоби діагностики.....	6
1.4. Критерії та шкала оцінювання.....	8
2. Плани практичних занять.....	9
3. Самостійна робота студента.....	17
4. Рекомендована література.....	19

© Ю. Ю. Приварський,
В. Б. Пасічнюк, 2024,
© НУВГП, 2024

Передмова Шановні студенти!

Ви приступаете до вивчення навчальної дисципліни «Муніципальне право». Пропоновані методичні вказівки допоможуть вам зорієнтуватись при підготовці до практичних занять, організувати самостійну роботу.

Взаємозв'язки навчальної дисципліни «Муніципальне право» з іншими дисциплінами робочого плану, які передують її вивченню та які спираються на її вивчення, представленні наступною схемою.

Результати навчання:

- РН3 - Проводити збір і інтегрований аналіз матеріалів з різних джерел.
- РН9 – Самостійно визначати ті обставини, у з'ясуванні яких потрібна допомога, і діяти відповідно до отриманих рекомендацій.
- РН12. Доносити до респондента матеріал з певної правової проблематики доступно і зрозуміло.
- РН18. Застосовувати в професійній діяльності основні сучасні правові доктрини, цінності та принципи функціонування національної правової системи.
- РН19. Пояснювати природу та зміст основних правових явищ і процесів.

PH20. Виокремлювати і аналізувати юридично значущі факти і робити обґрунтовані правові висновки.

PH21. Готувати проекти необхідних актів застосування права відповідно до правового висновку зробленого у різних правових ситуаціях.

1. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ ТА ЇЇ СТРУКТУРА

1.1. Опис навчальної дисципліни

Метою вивчення дисципліни є підготовка фахівців сфери права та публічного управління, що працюватимуть в умовах побудови правової держави та ринкової економіки; вивчення здобувачами вищої освіти спеціальності «Право» сукупності правових норм, які регулюють правовідносини пов'язані із діяльністю органів місцевого самоврядування, їх структурних підрозділів та посадових і службових осіб.

Завданням вивчення дисципліни є формування у майбутніх фахівців знань про:

- сутність муніципального права, його зв'язок з публічним управлінням та іншими галузями права;
- систему чинного муніципального законодавства та окремих його елементів;
- теоретичні аспекти муніципального права;
- функції, форми, методи та принципи сучасного муніципального управління;
- особливості побудови системи органів місцевого самоврядування;
- способи забезпечення законності;
- структуру місцевого самоврядування;
- структуру органів місцевого самоврядування, порядок їх формування.
- правовий статус окремих посадових осіб місцевого самоврядування (голова ради, сільський, селищний, міський голова, староста, секретар тощо);
- порядок формування та діяльності виконавчих органів суб'єктів місцевого самоврядування;

- правові норми, що визначають аспекти діяльності органів самоорганізації населення та місце територіальної громади в системі місцевого самоврядування;

- зміст, види, структуру державно-правових відносин, які реалізуються у процесі здійснення органами місцевого самоврядування покладених на них функцій.

У результаті вивчення дисципліни студенти повинні знати: сутність муніципального права, його зв'язок з публічним управлінням; чинне муніципальне законодавство; функції та принципи публічного управління; систему представницької і виконавчої влади в структурі місцевого самоврядування, правове положення суб'єктів, що її здійснюють; способи забезпечення законності в місцевому самоврядуванні; правовий статус, законодавче забезпечення комунальної власності, особливості формування, наповнення, використання місцевих бюджетів та інше;

вміти: тлумачити та застосовувати чинне муніципальне законодавство; правильно використовувати в практичній діяльності методи публічного управління; готувати акти публічного управління та приймати управлінські рішення; здійснювати функції щодо забезпечення законності в публічному управлінні, повноваження і компетенції органів і посадових осіб органів місцевого самоврядування, реалізовувати і захищати права та свободи та інше.

2. Тематика практичних занять

№	Назва теми	К-сть год. д.ф./з.ф.	Оцінка, балів
Змістовий модуль 1			
1.	Теоретичні аспекти муніципального права України	2/2	6
2.	Територіальна громада – основа місцевого самоврядування	2/2	6
3.	Місцеві ради як представницькі органи місцевого самоврядування	2/0	12
4.	Правовий статус сільських, селищних міських голів, голів районних і обласних рад. Система виконавчих органів місцевих рад: склад, повноваження, порядок утворення	2/0	12
Змістовий модуль 2			

5.	Матеріально-фінансова основа місцевого самоврядування	2/2	6
6.	Міжнародні стандарти їх роль в муніципальному праві	2/2	6
7.	Гарантії місцевого самоврядування. Органи самоорганізації населення.	1/0	6
8.	Особливості діяльності органів місцевого самоврядування під час воєнного стану.	1/0	6
	Всього:	14/8	60

Підготовка до практичного заняття повинна включати:

1. Опрацювання лекційного матеріалу за темою заняття.
2. Опрацювання нормативних актів та юридичної практики за темою заняття.
3. Опрацювання методичних, наукових та літературних джерел за темою заняття.
4. Підготовка завдань в рамках самостійної роботи студентів за темою заняття.

Для досягнення мети дисципліни «Муніципальне право» студентам необхідно вчасно та якісно виконувати практичні завдання та вчасно здати модульні контролі знань.

Додаткові бали студенти можуть отримати за: участь у наукових конференціях, круглих столах, написання наукових тез, статей, рефератів дослідницького характеру за темою курсу. Тему дослідницької роботи студенти можуть вибрати самостійно за погодженням із викладачем.

1.3. Контрольні заходи та засоби діагностики

Поточний контроль знань студентів з навчальної дисципліни проводиться у формах:

- оцінювання роботи студента на лекціях;
- усного опитування на практичних заняттях, оцінки розв'язання ситуаційних завдань та участі у обговоренні проблемних питань;
- виконання поточних контрольних робіт за темами змістових модулів

1.4. Критерії та шкала оцінювання

Основними критеріями, що характеризують рівень компетентності студента при оцінюванні результатів поточного контролю з навчальної дисципліни «Муніципальне право» є:

- повнота і вчасність виконання всіх видів навчальної роботи, передбачених робочою програмою навчальної дисципліни;
- глибина і характер знань навчального матеріалу за змістом навчальної дисципліни, що міститься в основних та додаткових рекомендованих літературних джерелах;
- вміння аналізувати явища, що вивчаються, у їх взаємозв'язку і розвитку;
- характер відповідей на поставленні питання (чіткість, логічність, лаконічність, послідовність тощо);
- вміння застосовувати теоретичні положення під час розв'язання практичних занять;
- вміння аналізувати достовірність одержаних результатів.

Оцінювання результатів поточного контролю проводиться у розрахунку від 0 до 60 балів. Основними методами оцінювання є:

- аналіз усних відповідей;
- виконання практичних завдань.

Оцінювання виконання завдань здійснюється за такими критеріями (у % від кількості балів, виділених на завдання із заокругленими до цілого числа):

0% - завдання не виконано;

40% - завдання виконано частково, висновки не аргументовані і не конкретні, звіт підготовлено недбало;

60% - завдання виконано повністю, висновки містять окремі недоліки, судження студента не достатньо аргументовані, звіт підготовлено з незначним відхиленням від вимог;

80% - завдання виконано повністю і вчасно, проте містить окремі несуттєві недоліки несистемного характеру ;

100% - завдання виконано правильно, вчасно і без зауважень.

Національна шкала оцінювання

Кількість набраних балів	Оцінка за національною
---------------------------------	-------------------------------

студентом	шкалою
90-100 балів	зараховано
82-89 балів	
74-81 балів	
64-73 балів	
60-63 балів	
35-59 балів	Незараховано з можливістю повторного складання
1-34 балів	Незараховано з обов'язковим повторним вивченням курсу

2. ПЛАНИ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

Змістовний модуль 1.

Тема 1. Теоретичні аспекти муніципального права України

План заняття

1. Поняття муніципального права як галузі публічного права.
2. Предмет правового регулювання муніципального права України.
3. Методологія та система муніципального права України.
4. Історія розвитку муніципального права в Україні.
6. Поняття, види та загальна характеристика джерел муніципального права України.
7. Взаємозв'язок муніципального права України з іншими галузями права.

Контрольні питання:

1. В чому виражається відмінність між місцевим, державним і суспільним управлінням?
2. Охарактеризуйте місцеву владу як вид державної влади.
3. Чи існують управлінські відносини у сфері функціонування органів місцевої і судової влади?
4. Грунтуючись на практичних прикладах, зробіть висновок про те, з суб'єктами якої гілки державної влади частіше за все мають справу громадяни?
5. Як відбувалося формування і розвиток муніципального права?
6. Коротко охарактеризуйте еволюцію науки муніципального права України.
7. Поясніть в чому полягає зміст та значення принципу субсидіарності у місцевому самоврядуванні.
8. Зміст державницької теорії місцевого самоврядування.
9. Теорія дуалізму муніципального управління.

Тема 2. Територіальна громада – основа місцевого самоврядування

План заняття

1. Поняття та ознаки територіальної громади.
2. Види територіальних громад в Україні.
3. Функції та повноваження територіальних громад.
4. Форми діяльності територіальних громад.
5. Місцевий референдум, як основна форма прямої демократії на місцях.
6. Особливості правового регулювання проведення загальних зборів громадян за місцем проживання.
7. Місцеві ініціативи: особливості правового регулювання.
8. Громадські слухання: процедура організації та реалізації рішень.

Контрольні питання:

1. Який порядок внесення ініціативи на розгляд ради?
2. Що таке громадські слухання?
3. Чи може міський голова видавати нормативні акти?
4. Чи можуть органи місцевого самоврядування видавати адміністративні акти?
5. Охарактеризуйте чинність правових актів місцевого самоврядування.
6. Проаналізуйте можливість визнання членами територіальної громади, крім громадян України, інших категорій осіб (іноземців, осіб без громадянства, біженців) (відповідь обґрунтуйте).
7. Визначте, на основі аналізу законодавства України, коло питань місцевого значення, що належать до відання територіальної громади.
8. Охарактеризуйте місцевий референдум як форму вирішення територіальною громадою питань місцевого значення?

Практичні завдання:

1. Охарактеризуйте систему муніципального законодавства України.
2. Роз'ясніть, в чому полягає співвідношення місцевої влади, виконавчої влади, публічного адміністрування.

Тема 3. Місцеві ради як представницькі органи місцевого самоврядування

План заняття

1. Порядок формування сільських, селищних, міських рад.
2. Порядок обрання районних та обласних рад.
3. Система та структура місцевих рад.
4. Постійні та тимчасові контрольні комісії місцевих рад.
5. Депутатські фракції та групи.
6. Функції місцевих рад
7. Загальна та Виключна компетенція сільських, селищних, міських рад
8. Особливості повноважень районних та обласних рад

Контрольні питання:

1. Районні у містах ради: особливості статусу.
2. Правовий статус депутата місцевої ради.
3. Порядок відкликання депутата місцевої ради за народною ініціативою.
4. Акти місцевих рад.
5. Поняття та види форм діяльності місцевих рад.
6. Правові форми діяльності місцевих рад.
7. Організаційно-правові форми діяльності місцевих рад.
8. Методи роботи місцевих рад та їх виконавчих комітетів.

Правові ситуації:

Задача 1. Рівненська міська рада прийняла рішення "Про встановлення правил додержання тиші у місті та громадських місцях", згідно з яким під час проведення зборів, мітингів, демонстрацій та інших масових заходів на центральних вулицях міста заборонено використовувати мікрофони й гучномовці, гучний спів і викрики, а також інші джерела побутового шуму.

Чи відповідає зазначене рішення вимогам закону? Дайте обґрунтовану відповідь.

Тема 4. Правовий статус сільських, селищних міських голів, голів районних і обласних рад.

Система виконавчих органів місцевих рад: склад, повноваження, порядок утворення

План заняття

1. Сільський, селищний, міський голова – головна посадова особа територіальної громади.
2. Повноваження сільського, селищного, міського голови щодо організації роботи ради.
3. Особливості правового статусу голови районної, обласної ради.
4. Форми і методи діяльності сільського, селищного, міського голови, голови районної, обласної ради.
5. Дострокове припинення повноважень сільського, селищного, міського голови, голови районної, обласної ради.
6. Особливості конституційно-правового статусу голови міста Києва.
7. Система виконавчих органів сільських, селищних, міських рад.
8. Виконавчий комітет сільської, селищної, міської ради: порядок утворення та склад.
9. Повноваження виконавчого комітету сільської, селищної, міської ради.

Контрольні питання:

1. Сільський, селищний, міський голова: визначення, повноваження, порядок обрання.
2. Розпорядчі та представницькі повноваження сільських, селищних та міських голів.
3. Повноваження сільського, селищного, міського голови в галузі програмування розвитку територій місцевого самоврядування базового рівня, бюджету та фінансування.
4. Повноваження щодо здійснення контролю з боку відповідних рад за діяльністю голів.
5. Підзвітність та відповідальність, дострокове припинення повноважень сільського, селищного, міського голови, голови районної, обласної, районної у місті ради.

6. За якою виборчою системою (системами) обираються сільські, селищні, міські голови в Україні?
7. Організація роботи виконавчого комітету сільської, селищної, міської ради.
8. Відділи, управління та інші виконавчі органи сільської, селищної, міської ради: порядок утворення та діяльність.
9. Основні функції та повноваження виконавчих комітетів сільських, селищних, міських рад.
10. Апарат виконавчого комітету сільської, селищної, міської ради.
11. Виконавчі органи у районах міст із районним поділом.

Правові ситуації

Задача 1. У виконавчий комітет Рівненської міської ради поступили заяви від осіб, які хочуть реєструватися як суб'єкти підприємницької діяльності: 1) від громадянина Білорусії, постійно проживаючого останні 6 років в Україні і має на утриманні дружину, що є громадянкою України; 2) від громадянина Азербайджану, який 2 роки тому отримав статус біженця; 3) від громадянина України, раніше судимого за крадіжку; 4) від громадянина України, що є працівником обласної державної адміністрації; 5) від громадянина України, що здійснює приватну юридичну діяльність.

По відношенню до яких осіб можуть бути підстави для відмови в реєстрації?

Змістовий модуль 2

Тема 5. Матеріально-фінансова основа місцевого самоврядування

План заняття

1. Матеріально-фінансова основа місцевого самоврядування (поняття, особливості нормативно-правового регулювання).
2. Поняття та зміст права комунальної власності.
3. Становлення та розвиток інституту комунальної власності в Україні.
4. Управління об'єктами комунальної власності.

5. Особливості відносин органів місцевого самоврядування з підприємствами, установами та організаціями, що не перебувають у комунальній власності.
6. Структура та особливості формування місцевих бюджетів.
7. Доходи та видатки місцевих бюджетів.
8. Участь держави у фінансуванні місцевого самоврядування.
9. Бюджетна децентралізація в Україні.

Контрольні питання:

1. Розмежуйте поняття «державна власність», «приватна власність», «комунальна власність».
2. Надайте визначення суб'єктів та об'єктів права комунальної власності.
3. Назвіть основні ознаки комунальної власності.
4. Охарактеризуйте особливості Формування комунальної власності в Україні та відмінності від процесу формування комунальної власності в країнах Західної Європи .
5. Види міжбюджетних трансфертів.
6. Склад доходів місцевих бюджетів.
7. Склад видатків місцевих бюджетів.
8. Повноваження органів місцевого самоврядування в управлінні об'єктами комунальної власності.

Тема 6. Міжнародні стандарти їх роль в муніципальному праві

План заняття

1. Правова природа міжнародних стандартів місцевого самоврядування
2. Європейська хартія місцевого самоврядування та імплементація її положень у вітчизняне законодавство.
3. Всесвітня декларація місцевого самоврядування.
4. Європейська рамкова конвенція про основні принципи транскордонного співробітництва між територіальними громадами або органами влади.

Контрольні питання:

1. Визначення та характеристика міжнародних стандартів місцевого самоврядування.

2. Назвіть основну класифікацію міжнародних стандартів місцевого самоврядування.
3. Назвіть основні стандарти місцевого самоврядування, сформульовані як принципи права в Європейській хартії місцевого самоврядування .
4. Опишіть особливості імплементації Європейської хартії місцевого самоврядування.
5. Чи можна віднести до джерел міжнародних правових стандартів місцевого самоврядування Всесвітню декларацію місцевого самоврядування 1985 року.
6. Дайте загальну характеристику Європейської рамкової конвенції про основні принципи транскордонного співробітництва між територіальними громадами або органами влади.
7. Назвіть Проблеми реалізації міжнародних стандартів в Україні.

Тема 7. Гарантії місцевого самоврядування. Органи самоорганізації населення.

План заняття

1. Система місцевого самоврядування в Україні.
2. Місцеве самоврядування та місцеві органи державної виконавчої влади в Україні. Концепція правового статусу перфектів в Україні.
3. Суть реформи децентралізації публічної влади в Україні
4. Аналіз проекту Закону України «Про внесення змін до Конституції України» (щодо децентралізації влади).
5. Гарантії місцевого самоврядування.
6. Органи саморганізації населення.

Контрольні питання:

1. Поняття гарантій місцевого самоврядування
2. Організаційно-правова самостійність місцевого самоврядування?
3. Хто такий префект?

4. Які повноваження має префект у відносинах з органами місцевого самоврядування?
5. Який порядок обрання та призначення префектів?
6. Ким призначаються префекти, на який термін, перед ким відповідальні і перед ким підзвітні?
7. Які повноваження має префект у відносинах з органами місцевого самоврядування?
8. Порядок утворення органів самоорганізації населення.
9. Основні завдання та повноваження органів самоорганізації населення
10. На який строк створюються органи самоорганізації населення?

Тема 8. Особливості діяльності органів місцевого самоврядування під час воєнного стану.

План заняття

1. Нормативно-правове забезпечення діяльності органів місцевого самоврядування під час дії воєнного стану.
2. Військові адміністрації: особливий статус, порядок утворення.
3. Питання забезпечення балансу між повноваженнями військових адміністрацій та місцевих рад під час дії воєнного стану.
4. Особливості створення і функціонування військово-цивільних адміністрацій.

Контрольні питання:

1. Назвіть нормативні джерела, що регулюють порядок діяльності органів місцевого самоврядування під час дії воєнного стану.
2. Вкажіть відмінність правового статусу військових адміністрацій від місцевих державних адміністрацій?
3. Назвіть визначені законом умови створення військових адміністрацій, військово-цивільних адміністрацій.
4. Правова основа діяльності військово-цивільних адміністрацій.
5. Назвіть джерела фінансування діяльності військово-цивільних адміністрацій населених.

6. Ким і за поданням яких органів приймається рішення про утворення військових адміністрацій?
7. Назвіть умови здійснення начальниками військових адміністрацій населених пунктів повноважень органів місцевого самоврядування.

3. Самостійна робота студентів

Самостійна робота сприяє кращому засвоєнню студентами матеріалу з навчальної дисципліни “Муніципальне право” та формуванню у них навичок та вмінь одержувати додаткові знання.

Формами самостійної роботи студентів є:

- доопрацювання матеріалів лекцій та опрацювання літератури, що пропонується до вивчення по темах навчальної дисципліни;
- підготовка до практичних (семінарських) занять, виконання завдань по темах практичних занять;
- підготовка письмових відповідей на питання для самопідготовки;
- робота в інформаційних мережах;
- вибір теми, розробка плану та написання реферативної роботи;
- вибір теми, розробка плану та написання доповіді;
- самостійне вивчення та складання конспектів по темах, що виносяться на самостійне вивчення.

Результативність самостійної роботи виявляється під час заслуховування та обговорення доповідей, захисту рефератів, поточного модульного контролю знань, перевірки письмових відповідей та підсумкового оцінювання успішності студентів у сесію.

Перелік тем рефератів:

1. Муніципальне право України як галузь права, його предмет.
2. Метод і система муніципального права України.
3. Поняття, особливості та види муніципально-правових норм.
4. Джерела муніципального права України.
5. Муніципальне право як навчальна дисципліна: поняття, система.
6. Особливості норм муніципального права України.
7. Поняття, основні риси та види територіальних громад.
8. Форми діяльності територіальних громад.
9. Громадівська теорія місцевого самоврядування.

10. Зміст та значення принципу субсидіарності у місцевому самоврядуванні.
11. Зміст державницької теорії місцевого самоврядування
12. Теорія дуалізму муніципального управління.
13. Роль Магдебурзького права в становленні та розвитку місцевого самоврядування.
14. Конституційні засади взаємовідносин державної влади і місцевого самоврядування.
15. Завдання, принципи та гарантії місцевого самоврядування в Україні.
16. Статут територіальної громади як джерело муніципального права України.
17. Основні форми діяльності територіальних громад.
18. Порядок створення органу самоорганізації населення.
19. Громадські слухання як форма здійснення місцевого самоврядування.
20. Відкликання депутата місцевої ради за народною ініціативою.
21. Повноваження органів та посадових осіб місцевого самоврядування.
22. Обласні та районні ради: особливості формування та функції.
23. Сільський, селищний, міський голова: порядок обрання, роль у системі місцевого самоврядування.
24. Місце та роль органів самоорганізації населення в системі місцевого самоврядування.
25. Муніципальний нормотворчий процес.
26. Поняття, види та правове регулювання місцевих виборів.
27. Виборчі системи, що застосовуються на муніципальних виборах в Україні та зарубіжних країнах: порівняльно-правовий аналіз.
28. Форми і методи роботи постійних комісій місцевих рад.
29. Суб'єкти та об'єкти права комунальної власності.
30. Поняття та система гарантій місцевого самоврядування.
31. Основні форми участі членів територіальної громади у вирішенні питань місцевого значення.
32. Виборчі системи, що застосовуються на муніципальних виборах.
33. Служба в органах місцевого самоврядування.
34. Становлення та розвиток інституту комунальної власності в Україні.
35. Особливості відповідальності органів та посадових осіб місцевого самоврядування.

36. Обласні, районні та районні у містах ради: поняття, порядок формування, функції та повноваження.
37. Статут територіальної громади як основний акт локальної нормотворчості: поняття, порядок прийняття та правові наслідки.
38. Правовий статус сільських, селищних, міських рад: поняття, порядок формування, функції та повноваження.
39. Система виконавчих органів місцевих рад: порядок формування, основні функції та повноваження, організація роботи..
40. Взаємовідносини органів місцевого самоврядування з місцевими органами державної влади.
41. Місце виконавчих комітетів місцевих рад в системі місцевого самоврядування.
42. Поняття та правова характеристика статусу депутатів місцевих рад в Україні.
43. Порядок формування та структура місцевих бюджетів. Доходи і видатки місцевих бюджетів.
44. Військові та військово-цивільні адміністрації: особливий правовий статус і підстави для створення.
45. Особливості здійснення діяльності органів місцевого самоврядування під час дії воєнного стану.

4. Рекомендована література

Базова

1. Навчально-методичний посібник для самостійної роботи та практичних занять з навчальної дисципліни “Муніципальне право” (ступінь “Магістр”, спеціальність 081 “Право”) / уклад.: С. Г. Серьогіна, І. І. Бодрова, О.Ю. Лялюк та ін. – Х.: Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого, 2020. – 66 с.
2. Кравченко В. В., Бедрій Р. Б., Гірняк В. О. Муніципальне право України у визначеннях та схемах : навч. посіб. Вінниця: ТВОРИ, 2019. 144 с.
3. Любченко П. М. Муніципальне право : підручник. Харків : Право, 2019. 512 с.
4. Пирого І. С., Бисага Ю. М., Рогач О. Я. Муніципальне право України : підручник. Луцьк : Вежа-Друк, 2023. 358 с.
5. Теорія держави і права: підруч. / кол. авт.; кер. авт. кол. канд. юрид. наук, проф. Ю.А. Ведерніков. 3-є вид. перероб. і доп. Дніпро: Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ; Ліра ЛТД, 2016. 480 с.

6. Тетарчук І. В. Муніципальне право України : навч. посіб. для підготовки до іспитів. Київ : Центр учбової літератури, 2022. 206 с.
7. Батанов О. В. Теорія муніципального права: монографія. Київ: Юрінком Інтер, 2024. 412 с.

Допоміжна

1. Батанов О. В. Концепт «муніципальне право – комплексна галузь права»: критичний аналіз сучасних підходів. Науково-інформаційний вісник ІваноФранківського університету права імені Короля Данила Галицького. Сер. : Право. 2023. Вип. 16 (28). С. 16–23.
2. Батанов О. В. Проблеми класифікації функцій муніципального права як галузі права. Аналітично-порівняльне правознавство. 2023. № 6. С. 90–97.
3. Батанов О. В. Людина і муніципальне право: взаємозв'язок та розвиток. Часопис київського університету права. 2023. № 2. С. 32–37.

Нормативно-правова

1. Кодекс законів про адміністративні правопорушення: Кодекс від 07.12.1984 № 8073-Х. Електронний ресурс. URL://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/80731-10. (Дата звернення: 20.06.2024).
2. Про заходи по реалізації рекомендацій про місцеву та регіональну демократію в Україні, ухвалених V сесією Конгресу місцевих та регіональних влад Європи : Постанова Верховної Ради України № 230-XIV від 05.11.1998 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/230-14#Text> (дата звернення: 20.06.2024).
3. Бюджетний кодекс України : Закон України № 2456-VI від 08.07.2010 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2456-17#Text> (дата звернення: 20.06.2024).
4. Виборчий кодекс України : Закон України № 396-IX від 19.12.2019 р. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/396-20#Text> (дата звернення: 20.06.2024).
5. Європейська рамкова конвенція про транскордонне співробітництво між територіальними громадами або властями : від 21.05.1980 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_106#Text (дата звернення: 20.06.2024).

6. Європейська хартія місцевого самоврядування : від 15.10.1985 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_036#Text (дата звернення: 20.06.2024).
7. Земельний кодекс України : Закон України № 2768-III від 25.10.2001 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2768-14#Text> (дата звернення: 20.06.2024).
8. Кодекс Адміністративного судочинства: Закон від 06.07.2005 № 2747-IV. Електронний ресурс. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2747-15>. (Дата звернення: 20.06.2024).
9. Конституція України: Закон від 28.06.1996 № 254к/96-ВР. Електронний ресурс. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр>. (Дата звернення: 20.06.2024).
10. Податковий кодекс України : Закон України № 2755-VI від 02.12.2010 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text> (дата звернення: 20.06.2024).
11. Положення про електронні петиції : затвердж. рішенням Запорізької міської ради № 101 від 30.11.2016 р. URL: https://zp.gov.ua/upload/editor/polozhennya_pro_elektronni_peticii.pdf (дата звернення: 20.06.2024).
12. Про адвокатуру та адвокатську діяльність: Закон від 05.07.2012 № 5076-VI Електронний ресурс. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/5076->. (Дата звернення: 20.06.2024).
13. Про асоціації органів місцевого самоврядування : Закон України № 1275-VI від 16.04.2009 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1275-17#Text> (дата звернення: 20.06.2024).
14. Про безоплатну правову допомогу: Закон від 02.06.2011 № 3460-VI. Електронний ресурс. URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/3460-17>. (Дата звернення: 20.06.2024).
15. Про визначення адміністративних центрів та затвердження територій територіальних громад Донецької області : розпорядження Кабінету Міністрів України № 710-р від 12.06.2020 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/710-2020-%D1%80#Text> (дата звернення: 20.06.2024).

16. Про військово-цивільні адміністрації : Закон України № 141-VIII від 03.02.2015 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/141-19#Text> (дата звернення: 20.06.2024).
17. Про громадські об'єднання Закон від 22.03.2012 № 4572-VI. Електронний ресурс. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/4572-17>. (Дата звернення: 20.06.2024).
18. Про громадянство України: Закон від 18.01.2001 № 2235-III Електронний ресурс. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2235-14>. (Дата звернення: 20.06.2024).
19. Про державну службу: Закон від 10.12.2015 № 889-VIII. Електронний ресурс. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/889-19>. (Дата звернення: 20.06.2024).
20. Про доступ до публічної інформації : Закон України № 2939-VI від 13.01.2011 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2939-17#Text> (дата звернення: 20.06.2024).
21. Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб : Закон України № 1706-VII від 20.10.2014 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1706-18#Text> (дата звернення: 20.06.2024).
22. Про забезпечення санітарного та епідемічного благополуччя населення: Закон від 24.02.1994 № 4004-XII Електронний ресурс. URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/4004-12> (Дата звернення: 20.06.2024).
23. Про засади державної регіональної політики : Закон України № 156-VIII від 05.02.2015 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/156-19#Text> (дата звернення: 20.06.2024).
24. Про затвердження Положення про загальні збори громадян за місцем проживання в Україні : Постанова Верховної Ради України № 3748-XII від 17.12.1993 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3748-12#Text> (дата звернення: 20.06.2024).
25. Про захист персональних даних: Закон від 01.06.2010 № 2297-VI Електронний ресурс. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2297-17>. (Дата звернення: 20.06.2024).
26. Про звернення громадян: Закон від 02.10.1996 № 393/96-ВР Електронний ресурс. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/393/96-вр> (Дата звернення: 20.06.2024).

27. Про інформацію: Закон від 02.10.1992 № 2657-XII. Електронний ресурс. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2657-12>. (Дата звернення: 20.06.2024).
28. Про міжнародні договори України: Закон від 29.06.2004 № 1906-IV Електронний ресурс. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1906-15>. (Дата звернення: 20.06.2024).
29. Про місцеве самоврядування в Україні : Закон України № 280/97-ВР від 21.05.1997 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/280/97-%D0%B2%D1%80#n1059> (дата звернення: 20.06.2024).
30. Про місцеві державні адміністрації": Закон від 09.04.1999 № 586-XIV Електронний ресурс. URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/586-14>. (Дата звернення: 20.06.2024).
31. Про Національну поліцію: Закон від 02.07.2015 № 580-VIII. URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/580-19>. (Дата звернення: 20.06.2024).
32. Про освіту: Закон від 23.05.1991 № 1060-XII. Електронний ресурс. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/1060-12>. (Дата звернення: 20.06.2024).
33. Про охорону навколишнього природного середовища: Закон від 25.06.1991 № 1264-XII. Електронний ресурс. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1264-12>. (дата звернення: 20.06.2024).
34. Про правовий статус іноземців та осіб без громадянства: Закон від 22.09.2011 № 3773-VI. Електронний ресурс. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/3773-17>. (Дата звернення: 20.06.2024).
35. Про свободу совісті та релігійні організації: Закон від 23.04.1991 № 987-XII. Електронний ресурс. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/987-12>. (Дата звернення: 20.06.2024).
36. Про судоустрій і статус суддів (окремі положення) Закон від 07.07.2010 № 2453-VI Електронний ресурс. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2453-17>. (Дата звернення: 20.06.2024).
37. Про центральні органи виконавчої влади: Закон від 17.03.2011 № 3166-VI Електронний ресурс. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/3166-17>. (Дата звернення: 20.06.2024).

Інформаційні ресурси

1. Офіційний вебпортал парламенту України. Електронний ресурс. URL rada.gov.ua

2. Судова влада України. Електронний ресурс. URL <https://court.gov.ua>